

BỘ CÔNG THƯƠNG

**BÁO CÁO
THƯƠNG MẠI ĐIỆN TỬ
VIỆT NAM** 2009

LƯU Ý

Tài liệu này do Cục Thương mại điện tử và Công nghệ thông tin, Bộ Công Thương chủ trì biên soạn. Những quan điểm và nhận định đưa ra trong Báo cáo tổng hợp từ kết quả điều tra khảo sát và không phản ánh quan điểm chính thức của Bộ Công Thương.

Mọi trích dẫn thông tin từ tài liệu này phải nêu rõ nguồn “Báo cáo Thương mại điện tử Việt Nam 2009” của Bộ Công Thương.

Toàn văn Báo cáo được đăng lên website chính thức của Bộ Công Thương tại địa chỉ www.moit.gov.vn

LỜI GIỚI THIỆU

Sau bốn năm triển khai Kế hoạch tổng thể phát triển thương mại điện tử giai đoạn 2006-2010 được Thủ tướng Chính phủ phê duyệt tại Quyết định số 222/2005/QĐ-TTg ngày 15/9/2009 (Quyết định 222), thương mại điện tử Việt Nam đã có sự phát triển mạnh về chất và đang từng bước đi vào cuộc sống, góp phần tích cực cho sự phát triển chung của đất nước.

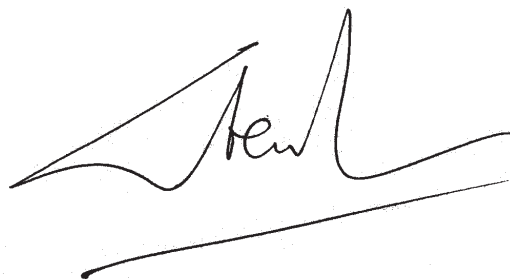
Để chuẩn bị triển khai các hoạt động trong năm cuối thực hiện Quyết định 222 và làm cơ sở cho việc xây dựng Quyết định của Thủ tướng Chính phủ về Kế hoạch phát triển thương mại điện tử Việt Nam giai đoạn 5 năm tiếp theo 2011-2015, trong năm 2009 Bộ Công Thương đã tiến hành điều tra, khảo sát tình hình ứng dụng thương mại điện tử tại hơn 2000 doanh nghiệp trên cả nước. Trên cơ sở số liệu thu thập được, Bộ Công Thương đã tiến hành phân tích, tổng hợp và đưa ra những đánh giá toàn diện về hiện trạng ứng dụng thương mại điện tử của doanh nghiệp Việt Nam năm 2009. Bên cạnh đó, Báo cáo Thương mại điện tử Việt Nam 2009 cũng tập trung phân tích, đánh giá tình hình thực hiện một số nhiệm vụ quan trọng được đề ra tại Quyết định 222, bao gồm xây dựng và thực thi chính sách pháp luật về thương mại điện tử, cung cấp dịch vụ công trực tuyến, đào tạo trực tuyến, đồng thời so sánh kết quả triển khai năm 2009 với các năm trước.

Chúng tôi hy vọng rằng, cùng với Báo cáo Thương mại điện tử những năm trước, Báo cáo Thương mại điện tử Việt Nam 2009 sẽ là tài liệu hữu ích đối với các doanh nghiệp, các nhà đầu tư, các cơ quan quản lý và tất cả bạn đọc, những cá nhân đã và đang quan tâm tới lĩnh vực thương mại điện tử.

Thay mặt Bộ Công Thương, tôi xin gửi lời cảm ơn chân thành đến các cơ quan, tổ chức, doanh nghiệp và chuyên gia đã nhiệt tình hỗ trợ, phối hợp và cung cấp thông tin trong quá trình biên soạn Báo cáo Thương mại điện tử Việt Nam 2009. Chúng tôi mong nhận được nhiều ý kiến góp ý, phê bình của Quý độc giả để Báo cáo Thương mại điện tử hàng năm ngày càng hoàn thiện và trở thành một tài liệu có ích cho các cơ quan hoạch định chính sách và doanh nghiệp, các cán bộ nghiên cứu, giảng dạy, sinh viên và đồng đảo các đối tượng có quan tâm khác.

Xin trân trọng cảm ơn Quý độc giả.

Hà Nội, tháng 02 năm 2010

PGS. TS. Lê Danh Vĩnh
Thứ trưởng Bộ Công Thương

TỔNG QUAN

Cuộc khủng hoảng kinh tế tài chính thế giới đã có tác động mạnh tới nền kinh tế Việt Nam trong năm 2009. Ngoài ra, thiên tai, lũ lụt xảy ra trên nhiều vùng trong cả nước đã ảnh hưởng tiêu cực đến tốc độ phát triển kinh tế và đời sống của một bộ phận người dân. Trước tình hình đó, Chính phủ đã ban hành nhiều chính sách, giải pháp mạnh mẽ và quyết liệt nhằm ngăn chặn suy thoái, duy trì tăng trưởng kinh tế, đảm bảo an sinh xã hội. Với sự hỗ trợ của Nhà nước, các doanh nghiệp cũng đã rất nỗ lực ổn định sản xuất, kinh doanh, mở rộng thị trường nội địa và tìm kiếm thị trường mới. Kết quả năm 2009, với sự phấn đấu của các doanh nghiệp, các cơ quan nhà nước và toàn thể nhân dân, nền kinh tế Việt Nam vẫn duy trì được sự phát triển ổn định với tốc độ tăng trưởng GDP đạt 5,32%.¹ Trong bối cảnh khó khăn của năm 2009, thương mại điện tử (TMĐT) đã khẳng định được vai trò quan trọng của mình như là một công cụ giúp doanh nghiệp Việt Nam cắt giảm chi phí, nâng cao năng lực cạnh tranh trong một môi trường cạnh tranh toàn cầu ngày càng gay gắt.

Báo cáo Thương mại điện tử Việt Nam 2009 được xây dựng trên cơ sở đánh giá tình hình triển khai chính sách và pháp luật về TMĐT, cũng như hiện trạng ứng dụng TMĐT của các doanh nghiệp trong năm 2009. Bên cạnh đó Báo cáo cũng tổng hợp, phân tích, nhận định về việc triển khai một số giải pháp quan trọng nhằm thực hiện Kế hoạch tổng thể phát triển thương mại điện tử giai đoạn 2006-2010, bao gồm cung cấp dịch vụ công trực tuyến và đào tạo trực tuyến. Trên cơ sở đó, Báo cáo đề xuất một số kiến nghị nhằm triển khai tốt hơn các hoạt động về TMĐT trong năm 2010, đồng thời đặt nền móng cho việc xây dựng Kế hoạch tổng thể phát triển thương mại điện tử giai đoạn 2011-2015.

Phần tổng quan này sẽ điểm lại những nét nổi bật của TMĐT Việt Nam năm 2009, nhằm giúp Quý độc giả nắm bắt một cách chính xác về thực trạng của lĩnh vực này sau bốn năm triển khai Kế hoạch tổng thể phát triển thương mại điện tử giai đoạn 2006-2010.

I. ỨNG DỤNG THƯƠNG MẠI ĐIỆN TỬ CỦA DOANH NGHIỆP ĐÃ ĐẠT KẾT QUẢ TỐT

Kết quả điều tra của Bộ Công Thương với 2.004 doanh nghiệp trên cả nước trong năm 2009 cho thấy, gần như 100% các doanh nghiệp đã tổ chức triển khai ứng dụng TMĐT ở nhiều quy mô và mức độ khác nhau. Việc ứng dụng TMĐT đã mang lại hiệu quả cao cho doanh nghiệp.

Theo kết quả khảo sát, 100% doanh nghiệp tham gia khảo sát đã trang bị máy tính và trung bình mỗi doanh nghiệp có 25,8 máy tính. Có 98% doanh nghiệp đã kết nối Internet dưới nhiều hình thức khác nhau, trong đó 96% là kết nối bằng băng thông rộng (ADSL) và đường truyền riêng (leased line). Các doanh nghiệp cũng đã chú trọng tới việc khai thác ứng dụng cơ bản của TMĐT là thư điện tử (email) với 86% doanh nghiệp sử dụng email cho mục đích kinh doanh, trong đó tỷ lệ sử dụng của các doanh nghiệp lớn là 95%, doanh nghiệp nhỏ và vừa là 78%.

¹ Thông cáo báo chí về số liệu thống kê kinh tế - xã hội năm 2009 của Tổng cục Thống kê.

Điểm nổi bật trong ứng dụng TMĐT năm 2009 là tỷ lệ sử dụng các phần mềm phục vụ cho hoạt động sản xuất, kinh doanh có xu hướng tăng. Ngoài 92% doanh nghiệp sử dụng phần mềm kế toán, các doanh nghiệp cũng đã mạnh dạn đầu tư, triển khai nhiều phần mềm chuyên dụng khác như quản lý nhân sự (43%), quản lý chuỗi cung ứng (32%), quản lý khách hàng (27%), v.v... Việc triển khai những phần mềm này đã góp phần tối ưu hóa hoạt động và nâng cao hiệu quả sản xuất, kinh doanh của doanh nghiệp. Bên cạnh đó, đến nay phần lớn doanh nghiệp cũng đã chú ý và sử dụng những dịch vụ công trực tuyến do các cơ quan nhà nước cung cấp.

Hiệu quả của việc ứng dụng TMĐT năm 2009 đã rất rõ nét. Với chi phí đầu tư cho TMĐT và CNTT chỉ chiếm khoảng 5% tổng chi phí, nhưng trung bình 33% doanh thu của doanh nghiệp là từ các đơn đặt hàng qua phương tiện điện tử và doanh nghiệp cũng dành bình quân 28% chi phí mua hàng cho việc đặt hàng qua các kênh điện tử.

II. THƯƠNG MẠI ĐIỆN TỬ ĐÃ PHÁT TRIỂN RỘNG KHẮP CÁC ĐỊA PHƯƠNG TRÊN CẢ NƯỚC

Sau bốn năm triển khai Kế hoạch tổng thể phát triển thương mại điện tử giai đoạn 2006-2010, TMĐT không chỉ còn tập trung tại hai thành phố lớn là Hà Nội và thành phố Hồ Chí Minh mà đã phát triển rộng khắp cả nước.

Tại cuộc điều tra năm 2009 của Bộ Công Thương, có 53% trên tổng số 2.004 doanh nghiệp tham gia là doanh nghiệp ở các địa phương khác ngoài thành phố Hồ Chí Minh và Hà Nội. Kết quả cho thấy, đến nay 100% doanh nghiệp tại các địa phương tham gia khảo sát đã trang bị máy tính, mỗi doanh nghiệp có trung bình 21,5 máy tính và cứ 10,3 nhân viên có một máy tính. Hầu hết các doanh nghiệp ở địa phương cũng đều có kết nối Internet, chủ yếu sử dụng hình thức băng thông rộng ADSL, chỉ còn khoảng 2% sử dụng hình thức kết nối qua quay số. Kết quả điều tra cũng cho thấy chỉ còn 2% doanh nghiệp chưa kết nối Internet.

Việc bố trí cán bộ chuyên trách về TMĐT cũng đã được các doanh nghiệp tại địa phương quan tâm với 27% doanh nghiệp đã bố trí cán bộ chuyên trách về TMĐT. Vấn đề bảo vệ thông tin cá nhân của khách hàng cũng được các doanh nghiệp địa phương từng bước quan tâm.

Cùng với việc ứng dụng TMĐT trong doanh nghiệp ngày càng tăng, các cơ quan quản lý nhà nước tại địa phương cũng rất quan tâm, chú trọng tới vấn đề quản lý nhà nước về TMĐT. Với sự phối hợp, hướng dẫn của Bộ Công Thương trong việc triển khai Quyết định 222 của Thủ tướng Chính phủ về Kế hoạch tổng thể phát triển thương mại điện tử giai đoạn 2006-2010, đến nay đã có 58/63 tỉnh và thành phố trực thuộc Trung ương phê duyệt Kế hoạch phát triển thương mại điện tử của địa phương. Hầu hết các Sở Công Thương trên cả nước cũng đã quan tâm bố trí cán bộ chuyên trách về TMĐT để giúp Sở triển khai các hoạt động trong lĩnh vực này.

Các địa phương cũng đã phối hợp chặt chẽ với Bộ Công Thương, Phòng Thương mại và Công nghiệp Việt Nam tổ chức nhiều hình thức tuyên truyền, phổ biến, đào tạo về TMĐT cho doanh nghiệp, cán bộ quản lý nhà nước và nhân dân. Riêng Bộ Công Thương từ năm 2006-2009 đã tổ chức gần 200 khóa tập huấn, đào tạo về TMĐT cho các địa phương, trong đó trên 90% là cho các tỉnh, thành phố khác ngoài Hà Nội và thành phố Hồ Chí Minh.

Với trình độ phát triển không đồng đều giữa các địa phương, vùng miền, việc TMĐT phát triển đều khắp trên cả nước cho thấy các doanh nghiệp, cơ quan quản lý nhà nước tại các địa phương đã nhận thức được tầm quan trọng của ứng dụng TMĐT đối với phát triển kinh tế của địa phương.

III. DỊCH VỤ CÔNG TRỰC TUYẾN TIẾP TỤC CÓ BƯỚC PHÁT TRIỂN TÍCH CỰC

Cung cấp dịch vụ công trực tuyến là một nhiệm vụ quan trọng được đề ra tại Quyết định 222, theo đó Thủ tướng Chính phủ yêu cầu: “Đến năm 2010 các cơ quan chính phủ phải đưa hết dịch vụ công lên mạng, trong đó ưu tiên các dịch vụ: thuế điện tử, hải quan điện tử, các thủ tục xuất nhập khẩu điện tử, thủ tục liên quan tới đầu tư và đăng ký kinh doanh điện tử, các loại giấy phép thương mại chuyên ngành, v.v...”.

Sau bốn năm thực hiện Quyết định 222, các Bộ, ngành, địa phương đã tích cực triển khai việc cung cấp dịch vụ công trực tuyến có liên quan đến thương mại và đạt được nhiều kết quả tích cực. Đến nay đã có một số dịch vụ công trực tuyến được cung cấp ở mức độ 3 như thủ tục cấp chứng nhận xuất xứ điện tử (eC/O) của Bộ Công Thương, thủ tục hải quan điện tử thí điểm của Bộ Tài chính, v.v... Trên toàn quốc, 18 địa phương đã triển khai cung cấp dịch vụ công trực tuyến ở mức độ 3, trong đó có nhiều dịch vụ liên quan đến thương mại như cấp giấy phép đăng ký kinh doanh, giấy phép thành lập văn phòng đại diện, giấy phép thành lập doanh nghiệp có vốn đầu tư nước ngoài, v.v...

Từ tháng 10 năm 2005, Bộ Tài chính bắt đầu triển khai thí điểm thủ tục hải quan điện tử gồm 02 giai đoạn: thí điểm hẹp từ tháng 10/2005-11/2009 và thí điểm mở rộng từ tháng 12/2009-12/2011. Mục tiêu là từng bước cải cách hoạt động nghiệp vụ hải quan theo hướng phù hợp với chuẩn mực hải quan quốc tế, chuyển đổi từ thủ tục hải quan thủ công sang thủ tục hải quan điện tử và tổng kết rút kinh nghiệm để hoàn thiện quy trình thủ tục hải quan điện tử. Sau khi kết thúc giai đoạn thí điểm hẹp, Bộ Tài chính đã thiết lập và định hình được mô hình thủ tục hải quan điện tử hoạt động thông suốt tại địa bàn Cục Hải quan thành phố Hồ Chí Minh và Cục Hải quan Hải Phòng, mang lại lợi ích kinh tế rõ rệt cho doanh nghiệp và Nhà nước do tiết kiệm được thời gian, nhân lực, chi phí. Trên cơ sở đó, từ cuối năm 2009 Bộ Tài chính đã triển khai thí điểm mở rộng thủ tục hải quan điện tử.

Bộ Công Thương là cơ quan đi tiên phong trong việc cung cấp các dịch vụ công trực tuyến hỗ trợ hoạt động thương mại của doanh nghiệp. Ngay từ đầu năm 2006, Bộ Thương mại (nay là Bộ Công Thương) đã triển khai Hệ thống cấp chứng nhận xuất xứ điện tử (eCoSys) để cấp chứng nhận xuất xứ (C/O) cho doanh nghiệp. Đến nay, eCoSys đã được triển khai toàn diện trên cả nước, tất cả doanh nghiệp có nhu cầu cấp C/O cho hàng hóa xuất khẩu có thể gửi đơn đề nghị cấp C/O qua hệ thống cấp C/O điện tử tới các tổ chức cấp C/O thuộc Bộ Công Thương và Phòng Thương mại và Công nghiệp Việt Nam (VCCI) mà không cần phải trực tiếp đến làm thủ tục như trước kia. Đến hết tháng 11 năm 2009, đã có trên 1.200 doanh nghiệp tham gia eCoSys với tổng số C/O điện tử khai báo qua mạng đạt trên 70.000 bộ.

Bên cạnh đó, thực hiện Quyết định số 30/QĐ-TTg ngày 10 tháng 01 năm 2007 của Thủ tướng Chính phủ về việc phê duyệt Đề án đơn giản hóa thủ tục hành chính trên các lĩnh vực quản lý nhà nước giai đoạn 2007-2010, hiện nay các Bộ ngành và địa phương cũng đã và đang đẩy mạnh việc cung cấp trực tuyến nhiều dịch vụ công khác. Hầu hết dịch vụ công của các Bộ, ngành đã được cung cấp trực tuyến ở mức độ 2.

IV. ĐÀO TẠO TRỰC TUYẾN ĐÃ HÌNH THÀNH VÀ PHÁT TRIỂN

Mặc dù là lĩnh vực mới, nhưng đào tạo trực tuyến (e-learning) đã có bước phát triển khá nhanh trong thời gian gần đây. Với những ưu thế rõ rệt như không bị hạn chế về thời gian, địa điểm học, đào tạo trực tuyến tạo ra một môi trường thuận lợi cho học viên, đặc biệt học viên là cán bộ, nhân viên của các tổ chức, doanh nghiệp có thể tham gia các khóa học trực tuyến trên mạng mà không ảnh hưởng tới công việc.

Kết quả điều tra của Bộ Công Thương năm 2009 cho thấy đào tạo trực tuyến đã được ứng dụng khá phổ biến trong các cơ sở đào tạo ở bậc đại học và cao đẳng. Nhiều doanh nghiệp lớn và một số cơ quan nhà nước cũng đã bắt đầu triển khai ứng dụng đào tạo trực tuyến. Một số doanh nghiệp kinh doanh dịch vụ đào tạo trực tuyến đã ra đời để phục vụ cho nhu cầu ngày càng tăng đối với hình thức đào tạo hiện đại này.

Theo kết quả khảo sát của Bộ Công Thương tại 62 trường đại học và cao đẳng, 37 trường đang triển khai ứng dụng đào tạo trực tuyến, 7 trường đã có kế hoạch triển khai đào tạo trực tuyến và không có trường nào không quan tâm tới đào tạo trực tuyến. Tuy nhiên, chỉ có 9 trường đã triển khai đào tạo trực tuyến trên 3 năm, 28 trường còn lại triển khai trong thời gian dưới 3 năm. Hầu hết các trường mới dừng ở mức chia sẻ qua mạng máy tính các tài liệu học tập, nghiên cứu đã được số hóa. Một số trường đã bắt đầu đưa phần mềm quản lý học tập vào hệ thống đào tạo trực tuyến để quản lý việc dạy và học trực tuyến.

Bên cạnh các cơ sở đào tạo, các doanh nghiệp và cơ quan quản lý nhà nước cũng bắt đầu triển khai ứng dụng đào tạo trực tuyến, đặc biệt là các tổ chức lớn, có quy mô hoạt động rộng và có nhu cầu cao về đào tạo, nâng cao trình độ nghiệp vụ cho cán bộ, nhân viên như Bộ Thông tin và Truyền thông, Bộ Tài chính, Tập đoàn FPT, Tập đoàn Bưu chính Viễn thông Việt Nam (VNPT), Ngân hàng Kỹ thương Việt Nam, v.v...

Với nhiều ưu điểm vượt trội, có thể bổ sung một cách tích cực cho hình thức đào tạo truyền thống, dự báo đào tạo trực tuyến sẽ có bước phát triển mạnh mẽ trong giai đoạn tới.

V. MUA BÁN HÀNG HÓA VÀ DỊCH VỤ QUA INTERNET ĐÃ DẪN TRỞ NÊN QUEN THUỘC VỚI MỘT BỘ PHẬN NGƯỜI TIÊU DÙNG TẠI CÁC ĐÔ THỊ LỚN

Trong thời gian gần đây, cùng với việc phát triển mạnh mẽ của Internet và TMĐT, các hình thức mua bán qua Internet đã từng bước phát triển và dẫn trở nên quen thuộc đối với một bộ phận người tiêu dùng, đặc biệt là giới nhân viên văn phòng, sinh viên tại các đô thị lớn.